

Research Article / Araştırma Makalesi

**15-49 Yaş Grubundaki Evli Kadınların
Aile Planlaması Yöntemi Kullanma Durumları ve İlişkili Faktörler**

**Family Planning Method Usage Status of Married Women in the 15-49 Age Group and
Related Factors**

Rukiye DEMİR ^{1*}

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Çanakkale, Türkiye

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; 15-49 yaş grubundaki evli kadınların aile planlaması yöntemi kullanma durumları ve nedenleri ile sosyo-demografik özelliklerinin aile planlaması kullanma durumlarına etkisinin incelenmesidir. Tanımlayıcı türde olan araştırma, Nisan-Aralık 2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki 15-49 yaş kadınlar oluşturmuş, 290 kadın ile araştırma tamamlanmıştır (n=290). Veriler, "Tanıtıcı Bilgi Formu" ile çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Çalışmaya katılan kadınların %64.8'inin herhangi bir aile planlaması yöntemi kullandığı, %41,4'ünün modern, %23,4'ünün geleneksel aile planlaması yöntemlerinden birini kullandığı, modern aile planlaması yöntemlerinden en çok rahim içi araç ve kondomu (%21,4 ve %9,6), geleneksel yöntemlerden ise en çok geri çekme yöntemini (%20,3) kullandığı, 15-30 yaş grubunda olan, en az lise mezunu, geniş aile tipine sahip, ilde yaşayan, gelir durumu algısı orta/iyi olan, en az dört gebeliği ve yaşayan çocuğu olan, planlanmamış gebeliği olmayan kadınların daha çok modern aile planlaması yöntemlerini kullandığı saptanmıştır (p <0,05). Kadınların modern aile planlaması yöntemlerini en çok güvenilir, etkin, ekonomik ve kolay kullanılabilir olduğu için, geleneksel yöntemleri en çok kullanımı kolay, ekonomik ve yan etkisi az olduğu için kullandığı belirlenmiştir. Kadınların aile planlaması yöntemlerini kullanma durumlarının yaş, eğitim durumu, aile tipi, yaşadığı yer, gelir durumu algısı, gebelik, yaşayan çocuk ve planlanmamış gebelik sayısı gibi faktörlerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile planlaması, doğum kontrolü, kadın, kontrasepsiyon.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the use of family planning method and the reasons for married women in the age group of 15-49, and the effects of socio-demographic characteristics on their use of family planning. This descriptive study was conducted between March and June 2023. The population of the study consisted of 15-49 age women in Turkey, and the study was completed with 290 women (n=290). The data were collected online with the "Descriptive Information Form". 64.8% of the women participating in the study used any family planning method, 41.4% used modern methods, 23.4% used one of the traditional methods, intrauterine device and condom (21.4%) were the most modern methods. and 9.6%, among the traditional methods, they use the withdrawal method the most (20.3%), are in the 15-30 age group, have at least high school graduates, have a large family type, live in the province, have a medium/good income perception, It was determined that women who had at least four pregnancies and living children and who did not have an unplanned pregnancy mostly used

modern family planning methods ($p < 0.05$). It has been determined that women use modern family planning methods most because they are reliable, effective, economical and easy to use, and traditional methods because they are easy to use, economical and have fewer side effects. It has been concluded that it is affected by factors such as education status, family type, place of residence, perception of income status, pregnancy, living child and number of unplanned pregnancies.

Keywords: Birth control, contraception, family planning, woman.

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre aile planlaması (AP); eşlerin isteklerine ve ekonomik olanaklarına göre istedikleri sayıda çocuk sahibi olmalarına yönelik çalışmalardır (1). AP'nın hedefi; istenmeyen gebeliklerin önlenmesi, maternal ve fetal sağlığın iyileştirilmesi, konu ile ilgili danışmanlık hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulması, kişiye uygun ve etkin AP yöntemleriyle bireylere yardımcı olunmasıdır (2,3). Nitekim AP yöntemlerinin etkin kullanılmaması, aşırı ve istenmeyen gebelikler gibi ana çocuk sağlığını olumsuz etkileyen birçok durumlara sebep olmakta, mortalite ve morbidite oranlarını artırmakta, bunun yanında toplumun sağlığının korunması ve geliştirilmesine önemli sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (4,5).

Dünyada, çocuk sahibi olmak istemediği halde herhangi bir AP yöntemi kullanmayan yaklaşık 300 milyon kadın ve erkek olduğu, gelişmekte olan ülkelerde kadınların %40-50'sinin yetersiz AP hizmetleri nedeniyle gebe kaldığı belirlenmiştir (1,6). Ülkemizde AP hizmetlerinin 1965'te yasallaşmış ve ana çocuk sağlığı üzerine olumlu katkıları bilinmesine rağmen, AP yöntemi kullanma oranları hala istenen düzeye gelememiştir (8,9). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre, evli kadınların %30'u herhangi bir AP yöntemi kullanmamakta olup, bu oran son beş yılda %4 artmıştır. Ayrıca modern AP yöntemlerini kullananların oranı %49, geleneksel AP yöntemlerini kullananların oranı ise %21'dir (8). Literatür incelendiğinde, etkili yöntem kullanmayı etkileyen faktörler arasında; kadının ve çevresinde yaşayan bireylerin AP yöntemlerine ilişkin tutumları ve inançları (3,10,11), öğrenim düzeyi, ekonomik durumu çocuk isteme ve gebelik sayısı gibi özelliklerinin (9,12) etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle AP eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin toplumun özellikleri de göz önünde bulundurularak planlanması ve uygulanması gerekmektedir (12,13).

Planlanmamış gebelik ve küretaj oranlarının yüksek olması, karşılanmayan AP ihtiyacının yüksek olduğunu göstermekte olup, AP yöntemlerinin kullanımının artırılması bu konuda önemlidir (4,14). Bu konuda sağlık çalışanlarına önemli sorumluluklar düşmekte, AP yöntemlerinin hakkında danışmanlık ve eğitim vererek bireylerin daha bilinçli seçim yapması sağlanmalıdır (10,15,16). Ayrıca AP ile ilgili eğitim ve danışmanlık verirken, yöntemlerden kişiye en uygun olan yöntem belirlenmeli ve kişiye özel danışmanlık

verilmelidir (2,17,18). Bunun yanında, kadınların AP yöntemi tercih nedenlerinin ve sosyo-demografik özelliklerinin AP kullanma durumlarına etkisinin belirlenmesi AP danışmanlık hizmetlerinin planlanması için önemlidir. Kadınların etkili AP yöntemi tercih etmelerinin yaygınlaştırılması, etkin olmayan yöntemlerin tercih edilme nedenlerinin engellenmesi için konu ile ilgili araştırmaların yapılmasının önemli olduğu düşünölmektedir. Literatürde konu ile ilgili araştırma verileri bulunmasına rağmen güncel yıllara ait verileri ortaya koymayı hedefleyen çalışmalara da gereksinim vardır. Nitekim, göçün yoğun yaşandığı şu günlerde ve içinde bulunduğumuz ekonomik sıkıntıların ya da geçirilen pandeminin konu ile ilgili bilgileri etkileyebileceği, dolayısıyla bilgilerin güncellenmesi gerektiğini düşöndürmektedir. Bu çalışmanın amacı; 15-49 yaş grubundaki evli kadınların aile planlaması yöntemi kullanma durumları ve nedenleri ile sosyo-demografik özelliklerinin AP kullanma durumlarına etkisinin incelenmesidir.

Araştırma Soruları

1. 15-49 yaş grubundaki evli kadınların kullandıkları AP yöntemleri nelerdir?
2. 15-49 yaş grubundaki evli kadınların kullandıkları AP yöntemlerini seçme nedenleri nelerdir?
3. 15-49 yaş grubundaki evli kadınların sosyo-demografik özelliklerinin AP kullanma durumlarına etkisi nedir?

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Çalışmanın tipi ve örnekleme seçimi

Tanımlayıcı tipte planlanan bu çalışma, Nisan-Aralık 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki 15-49 kadınlar oluşturmuştur (N=9056). Çalışmanın örnekleme sayısı, %95 güven aralığında, AP kullanma sıklığı %70 (7) alınarak %95 güven aralığı, $p=0,070$, $q=0,030$, $t=1,96$, $d=0,05$ ve N=9056 evren sayısı ile hesaplandığında araştırmaya alınacak kadın sayısı en az 238 olarak belirlenmiştir. Ancak örnekleme dahil edilen kadınların araştırmaya devam edip etmeme durumları dikkate alınarak, çalışma 290 kadın ile tamamlanmıştır. Araştırmaya alınma kriterlerini; 15-49 yaşları arasında ve evli olmak, cinsel yönden aktif olmak, çalışmaya katılmaya gönüllü olmak, en az okuryazar olmak yer almaktadır. Yasal varisi olmayan 18 yaş altındaki kadınlar, iletişim engeli olan ve çalışmaya katılmayı kabul etmeyen kadınlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışmaya 18 yaş altındaki katılımcıların reşit olmadığı için bu grupla ilgili yasal varisinden çalışma için izin alınmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri “Tanıtıcı Bilgi Formu” ile çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Tanıtıcı Bilgi Formu; literatür taranarak hazırlanmış olup (12,19-26), araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik ve AP kullanma durumları hakkında bilgileri edinmeye yönelik 24 sorudan oluşmaktadır. Çalışmaya başlamadan önce on kadınla ön uygulama yapılmış ve sorular daha anlaşılır hale getirilmiş, bu kadınlar araştırmaya dâhil edilmemiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama formları, araştırmacıların ulaşabildiği, telefonlarına kayıtlı ve dijital ortamlarda dahil oldukları gruplardaki (Instagram, Facebook ve Telegram ve WhatsApp) kadınların cep telefonlarına link olarak gönderilmiştir. Linkte çalışmanın dahil edilme kriterleri açıklanarak, dahil edilme kriterlerine uyan ve araştırmayı kabul ettiğine dair kutucuğu işaretleyen kadınların çalışmaya katılması, linkteki soruları eksiksiz cevaplaması istenmiştir. Online veri toplama formunun giriş bölümünde bilgilendirilmiş onam niteliğinde araştırmanın amacı ile ilgili açıklama ve sonrasında kadınların araştırma için onay vereceği kutucuk yer almıştır. Araştırmaya katılmak için onay vermeyen, kutucuğu işaretlemeyen kadınlar araştırma sorularına geçememiş, onay veren kadınlar sorularını yanıtlayabilmiştir.

2.3. İstatistiksel analiz

Verilerin analizleri, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 24,0 paket programı ile yapılmıştır. Veriler sayı ve yüzde olarak ifade edilmiş, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler verilerek, niteliksel verilerin karşılaştırılmasında Pearson ki-kare testi kullanılmıştır. Tüm analizler için $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

2.4. Etik Kurul Onayı

Araştırmanın yapılabilmesi için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu’ndan etik kurul izni (30.03.2023 tarih ve 04/71 sayılı) alınmıştır.

3. Bulgular

Çalışmaya katılan kadınların yaş ortalaması $33,82 \pm 7,91$ (min:15, max:49) olup, kadınların %44,2’si 15-30 yaş, %30,3’ü 31-40, %25,5’i 41-49 yaş grubundadır. Kadınların %50’sinin en fazla ortaokul mezunu, %51,1’inin çekirdek aile tipine sahip, %52,6’sının 11 yıldan fazla evli olduğu, %54,5’inin gelir durumlarını kötü olarak algıladığı, %52,1’inin

ilçe/köyde yaşadığı, %42,4'ünün herhangi bir işte çalışmadığı belirlenmiştir. Kadınların %48,2'sinin en az bir, en fazla üç sayıda gebeliğinin, %55,6'sının dört ve üzeri doğum sayısının, %55,8'inin dört ve üzeri yaşayan çocuk sayısının, %39'unun en az bir, en fazla iki planlanmamış gebeliklerinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışmaya katılan kadınların %64,8'inin şu anda herhangi bir AP yöntemi kullandığı, %41,4'ünün modern AP yöntemlerini, %23,4'ünün geleneksel AP yöntemi kullandığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kadınların bazı sosyo-demografik ve obstetrik özellikleri ve AP kullanma durumlarına etkisi (n = 290)

Özellikler	n(%)	Modern AP yöntemi kullanan (n=120)	Geleneksel AP yöntemi kullanan (n=68)	AP Yöntemi kullanmayan (n=102)	p/ Test değeri
Yaş (Ortalama±SS 33,82±7,91)					
15-30 yaş	128 (44,2)	53 (44,2)	13 (19,1)	62 (60,8)	p=0,04 $\chi^2=10,242$
31-40 yaş	88 (30,3)	45 (38,5)	21 (30,9)	22 (21,6)	
41-49 yaş	74 (25,5)	22 (18,3)	34 (50,0)	18 (17,6)	
Eğitim durumu					
En fazla ortaokul mezunu	145 (50,0)	38 (31,7)	51 (75,0)	56 (54,9)	p=0,001 $\chi^2=10,101$
En az lise mezunu	145 (50,0)	82 (68,3)	17 (25,0)	46 (45,1)	
Aile tipi					
Çekirdek aile	148 (51,1)	46 (38,3)	36 (52,9)	66 (64,7)	p=0,031 $\chi^2=11,345$
Geniş aile	142 (48,9)	74 (61,7)	32 (47,1)	36 (35,3)	
Yaşadığı yer					
İl	139 (47,9)	85 (70,8)	23 (33,8)	31 (30,4)	p=0,043 $\chi^2=13,053$
İlçe/köy	151 (52,1)	35 (29,2)	45 (66,2)	71 (69,6)	
Gelir durum algısı					
Orta/iyi	132 (45,5)	88 (73,3)	17 (25,0)	27 (26,5)	p=0,026 $\chi^2=11,345$
Kötü	158 (54,5)	32 (26,7)	51 (75,0)	75 (73,5)	
Meslek					
Ev hanımı	123 (42,4)	46 (38,3)	53 (77,9)	24 (23,6)	p=0,052
Çalışan	167 (57,6)	74 (61,7)	15 (22,1)	78 (76,4)	
Evlilik yılı					
1-10 yıl	138 (47,4)	65 (54,2)	40 (58,8)	33 (32,4)	p=0,021
11 yıl ve üzeri	152 (52,6)	55 (45,8)	28 (41,2)	69 (67,6)	
Gebelik sayısı					
Hiç gebe kalmadım	76 (26,2)	26 (21,6)	13 (19,1)	37 (36,3)	p=0,034 $\chi^2=10,240$
1-3	140 (4,2)	44 (36,7)	39 (57,3)	57 (55,9)	
4 ve üzeri	74 (25,6)	50 (41,7)	16 (23,6)	8 (7,8)	
Doğum sayısı					
1-3	129 (44,5)	36 (43,3)	38 (76,0)	55 (90,2)	p=0,021
4 ve üzeri	161 (55,6)	47 (56,7)	12 (24,0)	6 (9,8)	
Yaşayan çocuk sayısı					
1-3	128 (44,2)	35 (42,2)	39 (76,5)	54 (88,6)	p=0,035 $\chi^2=12,143$
4 ve üzeri	162 (55,8)	48 (57,8)	12 (23,5)	7 (11,4)	
Planlanmamış gebelik					
Planlanmamış gebelik yok	153 (52,8)	92 (76,7)	21 (30,9)	40 (39,2)	p=0,023 $\chi^2=9,685$
1-2	113 (39,0)	24 (20,0)	41 (60,3)	48 (47,1)	
3 ve üzeri	24 (8,2)	4 (3,3)	6 (8,8)	14 (13,7)	

*Standart sapma, χ^2 : Pearson Ki-kare test

Çalışmaya katılan kadınların AP yöntemi kullanma durumlarının kadınların sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerine göre değişme durumları incelendiğinde; kadınların mesleği, evlilik yılı ve toplam doğum sayısı açısından AP kullanma durumları değişmezken, kadınların yaşı, eğitim durumu, aile tipi, yaşanılan yer, gelir durum algısı, gebelik, yaşayan çocuk ve planlanmamış gebelik sayısı açısından istatistiksel açıdan aralarında anlamlı bir fark olduğu, 15-30 yaş grubunda olan, en az lise mezunu, geniş aile tipine sahip, ilde yaşayan, gelir durum algısı orta/iyi, en az dört gebeliği ve yaşayan çocuğu olan bununla birlikte planlanmamış gebeliği olmayan kadınların daha çok modern AP yöntemlerini kullandığı saptanmıştır ($p<0,05$), (Tablo 1).

Tablo 2. Kadınların AP yöntemi kullanma durumları

Özellikler	n	(%)
şu anda AP yöntemi kullanma durumu		
Evet	188	64,8
Hayır	102	35,2
Modern Yöntemler	120	41,4
RİA (Rahim içi araç)	62	21,4
Kondom	28	9,6
Hap (Kombine Oral Kontraseptifleri)	12	4,2
İğne (Enjekte edilen Kontraseptifler)	7	2,4
Tüp ligasyonu	6	2,1
İmplant	5	1,7
Geleneksel yöntemler	68	23,4
Geri çekme	59	20,3
Takvim yöntemi	5	1,7
Vajinal duş	4	1,4
Herhangi bir AP yöntemi kullanmama nedeni (n=102)*		
Ben istemiyorum	42	29,2
Eşim istemiyor	31	21,6
Gebe kalmak isteme	24	16,6
Günah / Dini sebeplerle	18	12,6
İnfertil olma	5	3,4
Menopoz	5	3,4
Gebeyim	4	2,8
Diğer	15	10,4
Kullanılan AP yöntemini bırakma durumu (n=102)		
Evet	58	20,0
Hayır	44	15,1

*Birden fazla şık işaretlenmiştir

Çalışmaya katılan kadınların %35,2'sinin şu anda herhangi bir AP yöntemi kullanmadığı belirlenmişken, kadınlara herhangi bir AP yöntemi kullanmama nedenleri sorulduğunda; %29,2'si kendisi istemediği, %21,6'sı eşi istemediği, %16,6'sı gebe kalmak istediği için, %12,6'sı günah olduğunu düşündüğü için ya da dini sebeplerden dolayı, %3,4'ü infertil, %3,4'ü menopoz döneminde ve %2,8'i gebe olduğundan dolayı herhangi bir AP yöntemi kullanmadığını belirtmiştir (Tablo 2).

şu anda herhangi bir AP yöntemi kullanan kadınların %41,4'ünün modern, %23,4'ünün geleneksel AP yöntemi kullandığı belirlenirken, kadınların AP modern yöntemlerinden en çok RİA ve kondomu (%21,4 ve %9,6), geleneksel AP yöntemlerinden ise en çok geri çekme yöntemini (%20,3) kullandığı belirlenmiştir. Bununla birlikte kadınların %1,8'i kullanımı kolay ve %16,6'sı ekonomik olduğu için RİA'yı %21,1'i sağlık personelinin önerisi ve %18,8'i yan etkisi az olduğu için kondomu; %27,5'i adet düzensizliği ya da kullanacak başka uygun yöntem bulunmadığı ve %26,3'ü koruyuculuğu yüksek olduğu için hap; %20,2'si kullanımı kolay olduğu ve %18,9'u sağlık personelinin önerisi olduğu için iğne; %14,3'ü güvenilir, koruyuculuğu yüksek, kullanımı kolay, yan etkisi az, ekonomik ve eşi istemesi nedenleriyle tüpligasyonu; %17,7'si güvenilir, koruyuculuğu yüksek ve yan etkisi az olduğu için deri altı yöntemleri (İmplant) kullanmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte geleneksel AP yöntemi kullanan kadınların %19,8'i kullanımı kolay, %19,3'ü ekonomik ve %18,7'si yan etkisi az olduğu için geri çekme yöntemini kullanırken, %30'u ekonomik ve %20'si yan etkisi az olduğu için diğer geleneksel AP yöntemlerini kullanmakta olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Kadınların AP yöntemini tercih etme ya da etmeme nedenleri

Kullanılan AP yöntemlerini tercih etme nedenleri*	Güvenilir n (%)	Koruyuculuğu yüksek n (%)	Kullanımı kolay n (%)	Yan etkisi az n (%)	Sağlık personeli önerisi n (%)	Ekonomik n (%)	Eşin istemesi n (%)	Diğer (Adet düzensizliği, başka uygun bir yöntem olmaması vb.) n(%)
RİA (n=77)	70 (15,8)	72 (16,2)	75 (16,8)	62 (13,9)	58 (13,2)	74 (16,6)	7 (1,6)	26 (5,9)
Kondom (n=55)	16 (9,4)	22 (12,9)	22 (12,9)	32 (18,8)	36 (21,1)	3 (1,7)	21 (12,3)	18 (10,5)
Hap (n=25)	4 (5,0)	21 (26,3)	2 (2,5)	3 (3,7)	16 (20,0)	2 (2,5)	10 (12,5)	22 (27,5)
İğne (n=18)	8 (10,2)	5 (6,4)	16 (20,2)	7 (8,8)	15 (18,9)	3 (3,8)	11 (13,9)	14 (17,8)
Tüpligasyon (n=7)	7 (14,3)	7 (14,3)	7 (14,3)	7 (14,3)	4 (8,1)	7 (14,3)	7 (14,3)	3 (6,1)
İmplant (n=6)	6 (17,7)	6 (17,7)	5 (14,7)	6 (17,7)	5 (14,7)	0 (0,0)	2 (5,8)	4 (11,7)
Geri çekme (n=59)	9 (4,9)	3 (1,6)	36 (19,8)	34 (18,7)	0 (0,0)	35 (19,3)	38 (20,9)	27 (14,8)
Diğer geleneksel yöntemler (n=9)	1 (3,3)	3 (10,0)	3 (10,0)	6 (20,0)	0 (0,0)	9 (30,0)	3 (10,0)	5 (16,7)
Kullanılan AP yöntemlerini bırakma nedenleri* (n=58)	Yan etkisi (Ara kanama, bulantı vb.) n (%)	Sağlık sorunu n (%)	Fiyatı pahalı n (%)	Kullanımı zor n (%)	Eşin istemesi n (%)	Doktor önerisi n (%)	Gebe kalmak/ kaldığı için n (%)	Diğer (kilo alma, sigara içme vb.) n (%)
Kondom (n=27)	(0,0)	(0,0)	27 (49,1)	4 (7,2)	18 (32,8)	(0,0)	6 (10,9)	(0,0)
RİA (n=7)	3 (37,5)	1 (12,5)	(0,0)	(0,0)	2 (25,0)	1 (12,5)	1 (12,5)	(0,0)
Hap (n=8)	2 (9,1)	2 (9,1)	7 (31,9)	6 (27,2)	(0,0)	1 (4,5)	2 (9,1)	2 (9,1)
İmplant (n=2)	(0,0)	(0,0)	2 (50,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	2 (50,0)	(0,0)
İğne (n=2)	1 (25,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	1 (25,0)	2 (50,0)
Geleneksel yöntemler (n=12)	(0,0)	1 (6,7)	(0,0)	3 (20,0)	1 (6,7)	5 (33,3)	4 (26,6)	1 (6,7)

*Birden fazla şık işaretlenmiştir

Kadınların %20'sinin kullandığı AP yöntemini bıraktığı belirlenirken; kadınlar; kondomu fiyatı pahalı olduğu (%49,1) ve eşinin istemediği için (%32,8); RİA'yı ara kanama vb. yan etkisi olduğu (%37,5) ve eşinin istemediği için (%32,8); hapı fiyatı pahalı (%31,9) ve kullanımı zor olduğu için (%27,2); implantı fiyatı pahalı olduğu (%50) ve gebe kalmak istediği/kaldığı için (%50); iğneyi kilo alma, sigara içme vb. nedenlerden dolayı (%50), ara kanama, bulantı vb. yan etkisi olduğu (%25) ve gebe kalmak istediği/kaldığı için (%25); geleneksel yöntemleri ise en çok doktor önerisi (%33,3) ve gebe kalmak istediği/kaldığı için (%26,6) kullandığı AP yöntemini bıraktığını ifade etmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Kadınların AP yöntemleri hakkında bilgi alma durumu ve düşüncelerine yönelik ile ilgili bazı özellikleri (n=290)

Özellikler		n	(%)
AP yöntemleri ile ilgili bilgi alma	Evet	86	(29,6)
	Hayır	204	(70,4)
AP yöntemleri ile ilgili bilgi alınan yer*	Sağlık personelinde	50	(35,4)
	Medyadan (TV, gazete, internet)	48	(34,2)
	Arkadaşlarımdan	35	(24,8)
	Dergi ve kitaplardan	8	(5,6)
AP yönteminin temin edildiği yer*	Üniversite/Devlet/Özel hastaneler	48	(24,0)
	Aile sağlığı merkezi	46	(23,0)
	Market	42	(21,0)
	Eczane	36	(18,0)
	Akaryakıt istasyonu	16	(8,0)
	Özel muayenehane	12	(6,0)
AP danışmanlık hizmetlerinin önemliliği ve gerekliliği konusunda düşünce	Evet	276	(95,2)
	Hayır	14	(4,8)
AP danışmanlık almak isteme, ihtiyacı olma	Evet	236	(81,3)
	Hayır	54	(18,7)
Sizce AP sorumluluğu kime ait?	Kadın	95	(32,7)
	Erkek	71	(24,4)
	Her ikisine	124	(42,9)
Sizce AP yöntemlerini eşlerden hangisi uygulamalı?	Kadın	105	(36,2)
	Erkek	106	(36,5)
	Her ikisi de	79	(27,3)
Acil kontrasepsiyon yöntemleri hakkında bilgi durumu	Evet	45	(15,5)
	Hayır	245	(84,5)
İki yıldan daha az aralıkla oluşan gebeliğin sakıncası olup olmama düşüncesi	Evet	224	(77,2)
	Hayır	66	(22,8)
Doğum kontrol yöntemlerinin ücretsiz dağıtılması gerektiğini düşünme	Evet	257	(88,6)
	Hayır	33	(11,4)

*Birden fazla şık işaretlenmiştir

Çalışmaya katılan kadınların %29,6'sının AP yöntemleri ile ilgili bilgi aldığı, %35,'ünün bu bilgiyi sağlık personelinden, %34,2'sinin ise medyadan (TV, gazete, internet) aldığı, kullandığı AP yöntemini %24'ünün üniversite/devlet/özel hastanelerden, %23'ünün aile sağlığı merkezlerinden temin ettiği, %95,2'sinin AP danışmanlık hizmetlerinin önemli ve gerekli olduğunu düşündüğü, %81,3'ünün AP danışmanlık almak istediğı ve buna ihtiyacı olduğu bulunmuştur. Kadınlara sizce AP sorumluluğu kime ait sorusu sorulduğunda; kadınlar en çok her ikisine (%42,9) ve sizce AP yöntemlerini eşlerden hangisi uygulamalı sorusu sorulduğunda; kadınlar en çok erkeğe (%36,5) cevabını vermiştir. Çalışmaya katılan kadınların, AP yöntemi kullanmadan yapılan bir cinsel ilişki sonrasında gebelikten koruyabilecek yöntemler hakkında %84,5'inin bilgisi olmadığı, %77,2'sinin iki yıldan az aralıklarla gebe kalmanın ana çocuk sağlığı açısından sakıncası olduğunu düşündüğü, %88,6'sının doğum kontrol yöntemlerinin ücretsiz dağıtılması gerektiğini düşündüğü saptanmıştır (Tablo 4).

4. Tartışma

15-49 yaş grubundaki evli kadınların kullandıkları AP yöntemleri, bu yöntemleri seçme nedenleri ve sosyo-demografik özelliklerinin AP kullanma durumlarına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmaya katılan kadınların yaş ortalamalarının genç-orta yaşta olduğu, bunun yanında kadınların eğitim durumları, aile tipi, gelir durum algıları, yaşadığı yer ve evlilik yılı gibi sosyo-demografik özelliklerinin benzer olduğu görülmekte olup, kadınların benzer sosyo-demografik özelliklere sahip olmasının verilerin homojen ve karşılaştırılabilir özellikte olduğunu göstermesi bakımından önemli olduğu düşünölmektedir.

Aile planlaması, hizmetlerinin ana çocuk sağlığı üzerine olumlu katkıları bilinmesine rağmen, AP yöntemi kullanma oranları ölkemizde hala istenen düzeyde değildir (27,28). Bu çalışmada kadınların %64,8'inin herhangi bir AP yöntemi kullandığı belirlenmiştir. Konu ile ilgili yapılan benzer çalışmalara bakıldığında; dünyada kadınların herhangi bir AP yöntemi kullanma durumunun ölkelerin gelişmişlik düzeyi gibi çeşitli faktörlere göre farklılık gösterirken, bu oranın %15-83 oranında değiştiğı görölmektedir (2,7,27). TNSA (2018) sonuçlarına bakıldığında ise; halen evli kadınların herhangi bir AP yöntemi kullanma oranının %70 olduğu bulunmuştur (8). Çalışmamızın sonucunun literatürde AP yöntemi kullanma oranlarından daha düşük olduğu görölmekte olup, bunun çalışmaya katılan kadınların eğitim ve ekonomik durumu gibi bazı sosyo-demografik özelliklerinden ya da AP danışmanlık hizmetlerinden faydalanamamasından kaynaklandığı düşünölmektedir. İstenmeyen gebeliklerin kadın, aile ve topluma bunun yanında ölkeye vereceğı zararlar

göz önüne alındığında, AP hizmetlerinin geliştirilmesi ve danışmanlık hizmetlerine önem verilmesi, AP hizmetlerinin bireylerin temin edebileceği uygun fiyatlarda bulunmasının sağlanması önem arz etmektedir.

Çalışmaya katılan modern AP yöntemlerini kullanan kadınların oranının (%41,4), geleneksel AP yöntemi kullanan kadınlara göre her ne kadar fazla olsa da (%23,4) bu oranın yetersiz olduğu belirlenmiştir. TNSA (2018) verilerine göre; halen evli kadınlarda modern AP kullanım oranının %77 iken, geleneksel AP yöntemlerini kullanım oranının %60 olduğu belirtilmektedir (8). Dünyada yapılan araştırmalarda ise, kadınların herhangi bir modern AP kullanım oranlarının %18-72, geleneksel AP yöntemlerinin ise %15-80 oranında değişmekte olduğu görülmektedir (2,3,5,11). Literatürde başka çalışmalar incelendiğinde; Tunç (2019)'un yaptığı çalışmada AP yöntemi kullanan katılımcıların %77'sinin, Çubukçu (2018)'nin yaptığı çalışmada %68,3'ünün modern yöntem kullandığı görülmüştür (10,23). Bu çalışmada kadınların modern yöntem kullanım oranının daha düşük olduğu görülmekte olup, bu durumun, kadınların bazı sosyo-demografik özelliklerinin farklılığından ya da modern AP yöntemleri hakkında bilgi eksikliğinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Literatürde kadınların AP yöntemi kullanma durumlarının sosyo-demografik özelliklerine göre değişme durumları incelendiğinde; kadınların AP yöntem tercihinin kadının yaşına göre farklılaşmakta olduğu görülmektedir (18,29,32). Nitekim bu çalışmada da 15-30 yaş grubundaki kadınların daha çok modern AP yöntemlerini kullandığı saptanmıştır. Çalışmamızın bu bulgusu yapılan çalışmalarla benzerlik göstermekte olup, konu ile ilgili yapılan benzer çalışmalarda, kadınların yaş ortalaması düştükçe kondom ve hap gibi modern AP kullanımında anlamlı artış olduğu saptanmıştır (11,17). Çalışmada kadınların yaşları ilerledikçe modern AP yöntemlerinin kullanımının azalması, kişiye özel danışmanlığa gerek olduğunu göstermekte, yaşa özel AP danışmanlığının önemi ortaya çıkarmaktadır.

Çalışmaya katılan eğitim durumu en fazla ortaokul mezunu olan kadınların modern AP planlaması kullanma oranların (%31,7), geleneksel AP yöntemlerini kullanma oranlarına (%75) göre daha düşük olduğu görülmektedir. TNSA (2018)'da, modern AP yöntemi kullanımı, okula gitmemiş veya ilkokulu bitirmemiş kadınlar arasında %40 oranda olup, bu oran eğitimle birlikte %52'ye yükselmekte olduğu görülmektedir. Geleneksel yöntemlerin kullanım oranı ise düşük eğitim seviyesine sahip kadınlarda daha yüksek (%22) olup, bu durum kadınların eğitim seviyesi ve AP kullanım durumları açısından önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir (8). Yapılan benzer çalışmalarda da kadınların eğitim düzeyinin AP'na yönelik tutumlarını etkilediği, kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe

daha bilinçli tercih yaparak daha etkin yöntemlere yöneldiği belirtilmektedir (14,26). Çalışmamızın sonucunun literatürle benzer olduğu görülmekte olup, eğitim seviyesi düşük olan kadınların riskli grup olduğu, bu gruptaki kadınların AP danışmanlık hizmetlerinden daha fazla yararlanması ve kendisinin veya eşinin kullanabileceği, kullanımı kolay yöntemler hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini düşünölmektedir.

Çalışmada, geniş aile tipine sahip olan kadınların daha çok modern AP yöntemi (%61,7) kullandığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda kadınların çocuk sayısının artması ya da ailedeki birey sayısının artması durumunda sorumluluklarının artmasından dolayı gebe kalmak istememesiyle, koruyuculuk özelliği fazla ve uzun süre etkili olan yöntemleri tercih etmekte olduğu belirtilmektedir (17,27). Çalışmamızda ortaya çıkan bu sonuç literatürle benzerlik göstermekte olup, geniş aileye sahip kadınların daha ileriki yaşlarda olduğunu düşünöldüğünde, yeterli sayıda çocuklarının olduğu ve artık çocuk istememe düşüncesinden dolayı, daha kalıcı ve garanti olması adına modern AP yöntemlerini tercih edebileceği düşünölmektedir. Kadınların AP'na yönelik olumlu davranış geliştirmesi için, kadınlara yakından bakım veren ve AP hizmetlerini yürüten, özellikle birinci basamakta görev yapan, önemli sağlık profesyonelleri olan ebe ve hemşirelerin, eğitim programlarını ve danışmanlık hizmetlerini kadınların sosyo-ekonomik, kültürel ve obstetrik özelliklerini de göz önünde bulundurarak planlaması ve uygulaması gerekmektedir.

Ölkemizde hanelerin refah seviyesi ile modern AP yöntemlerinin tercihi arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmekte (12) olup, bu çalışmada ilde yaşayan, gelir durum algısı orta/iyi olan kadınların daha çok modern AP yöntemlerini kullandığı saptanmıştır. Çalışmamızın sonucuna benzer şekilde, çiftlerin gelir düzeyleri ve il merkezine yakınlıkları azaldıkça geleneksel AP yöntemlerini daha çok tercih ettiklerine yönelik çalışma bulguları bulunmaktadır (26,30). Kadınların ilde yaşaması ve gelir durumları algısının kötü olmaması nedeniyle modern AP yöntemlerine ulaşımının daha kolay olabileceği, AP danışmanlığı hizmetlerinden daha çok yararlanabileceği göz önüne alındığında, ortaya çıkan bu sonuçlar olumlu karşılanmaktadır.

Çalışmada kadınların AP yöntemi kullanma durumlarının bazı obstetrik özelliklerine göre değişme durumları incelendiğinde; en az 4 gebelik, yaşayan çocuğu olan, planlanmamış gebeliği olmayan kadınların daha çok modern AP yöntemlerini kullandığı saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda kadınların doğum sayısı ve plansız gebelik oranları ile modern AP kullanım oranları çalışmamız ile benzerlik göstermekte olup, kadınların doğum sayısı arttıkça, gebeliklerini planlama oranlarının arttığı, daha kalıcı ve etkin yöntemlere yöneldiği, bunun sonucunda da planlanmamış gebelik oranlarının

düştüğü belirtilmektedir (21,25,27). Çalışmamızda gebelik, doğum ve yaşayan çocuk sayısı fazla olan kadınların gebe kalmak istemediği için modern AP yöntemlerini seçtiklerini, gebe kalmayı önlemek için daha etkili olan yöntemlere başvurduklarını söyleyebiliriz.

Çalışmada modern AP yöntemi kullanan kadınların en çok RİA, kondom ve hap kullandıkları belirlenmiştir. Çalışmamızda benzer şekilde halen evli kadınların en sık kullandığı modern yöntemler TNSA (2018) verilerine göre; kondom, RİA ve haptır (8,10). Çalışmamızda hap ve kondomun kullanım oranlarının oldukça düşük olmasını, günümüzde bu yöntemlerin fiyatlarının yüksek olmasından, sağlık kuruluşlarından temin etmedeki sıkıntılar ya da AP hizmetlerine ulaşımdaki aksaklıklardan kaynaklanıyor olmasına bağlayabiliriz. Çalışmada RİA kullanım oranının daha yüksek olmasının, kondom ya da hap gibi yöntemlere kamu kurumlarında erişimin olmadığı durumlarda, maliyetli olan bu yöntemlere ekonomik koşullardan dolayı ulaşamaması nedeniyle kadınların RİA gibi etkin ve maliyetsiz yöntemlere başvurmasından kaynaklanabileceğini söyleyebiliriz. Benzer şekilde literatürde yapılan çalışmalarda da kullanılan modern AP yöntemleri arasında RİA ve kondomun en yüksek oranda kullanılmakta olduğu belirlenmiştir (10,32-34). RİA'nın kullanımının yüksek bulunması, etkin, ekonomik, uzun süreli olması ile açıklanabilir.

Çalışmada kadınlar RİA'yı en çok, kullanımı kolay ve ekonomik olduğu için; kondomu en çok, sağlık personelinin önerisi ve yan etkisi az olduğu için; haptı en çok, adet düzensizliği ya da kullanacak başka uygun yöntem bulunmadığı ve koruyuculuğu yüksek olduğu için; iğneyi kullanımı kolay olduğu ve sağlık personelinin önerisi olduğu için; tüpligasyonu güvenilir, koruyuculuğu yüksek, kullanımı kolay, yan etkisi az, ekonomik olduğu ve eşi istediği için; implantı güvenilir, koruyuculuğu yüksek ve yan etkisi az olduğu için kullanmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Çalışmalarda modern yöntemlerin en sık tercih edilme sebeplerinin bu çalışmamız sonuçları ile benzer olduğu görülmekte olup (15,34), kadınların modern yöntem tercih ederken ön planda yöntemin gebelikten koruyuculuğunun yanında güvenilir, etkin, ekonomik ve kolay kullanılabilir olması gerektiğini düşünmeleri ile açıklanabilir.

Kadınların kullanacakları AP yöntemini seçmelerinde doğru ve yeterli bilgilendirilmesi ve bu bilgilendirme doğrultusunda etkin yöntem kullanımı önemlidir. Bu çalışmada geleneksel yöntemlerden en çok geri çekme yönteminin kullanıldığı, bunun yanında geleneksel yöntem kullanan kadınların kullanımı kolay, ekonomik ve yan etkisi az olduğu için bu yöntemleri kullanmakta olduğu saptanmıştır. Çalışmamızın bulgusu literatürle paralel olup, yapılan çalışmalarda geleneksel yöntemler içerisinde en çok geri çekme

yönteminin kullanıldığı, geleneksel yöntemlerin seçiminde en çok ekonomik olması, eş isteğinin etkili olduğu görülmüştür (10,24,34). Geri çekme yönteminin en fazla kullanılan geleneksel AP yöntemi olmasının nedenleri arasında bireylerin yeterli AP danışmanlık hizmetlerini alamamaları ya da toplumun kültürel yaşantısından etkilenildiği düşünülebilir. Kadınlara etkin danışmanlık hizmeti sunularak uygun olan modern AP yönteminin seçilmesi, istenmeyen gebelik ve buna bağlı düşük, kürtaj ya da doğumların meydana gelmesini önlenmesi ve kadın sağlığının olumlu yönde geliştirilmesi bu konuda yapılması gerekenler arasındadır.

Çalışmaya katılan kadınların yaklaşık üçte birinin şu anda herhangi bir AP yöntemi kullanmadığı belirlenmişken, kadınlar herhangi bir AP yöntemi kullanmama nedenlerini en çok; kendisinin ve eşinin istememesi, gebe kalmak istemesi ya da gebe olması, AP yöntemi kullanmayı günah olduğunu düşünmesi ya da dini sebeplerden dolayı, infertilite ve menopoz olarak ifade edilmiştir. Yapılan çalışmalarda kadınların herhangi bir AP yöntemi kullanmama oranlarının %28-78 olarak değiştii, kadınların AP yöntemi kullanmamalarının en sık nedenlerinin gebelik isteği ve gebelik şeklinde olduğu (8,28), etkin AP yöntemi kullanmayı etkileyen faktörler arasında, kadının ve çevresinde yaşayan bireylerin AP yöntemlerine ilişkin olumsuz tutumlarının ve dini inanışlarının da oldukça etkili olduğu görülmektedir (14,32). Nitekim çalışmamızda da kadınların %12,6'sı günah olduğu için ya da dini sebeplerden dolayı herhangi bir AP yöntemi kullanmamaktadır. Yapılan çalışmalarda kadınların AP yöntemlerini günah olarak düşündükleri için kullanmadıkları belirlenmiştir (24,33,36). Etkili ve modern AP yöntemi kullanmanın yararlarının toplumun kültürel yapısı ve dini inanışları gibi özellikleri göz önüne alınarak eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Çalışmaya katılan kadınların %20'sinin kullandığı AP yöntemini bıraktığı, kadınların AP yöntemini bırakmasının nedenlerinin en çok, fiyatının pahalı olması ve eşin istememesi, yan etkisinin ve kullanımının zor olması ve gebe kalmak istemesi ya da gebe kaldığı, doktor önerisi olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmaların sonuçları çalışmamızla benzerlik göstermekle birlikte; kadınların gebe kalmak istediği ya da gebe kaldığı için yöntem kullanmayı bıraktığı, bunun yanında yöntemin yan etkilerinin fazla olması, kullanımının zor olması ve ekonomik olmamasının yöntemlerin en çok bırakılma nedenleri olarak gösterilmiştir (11,30).

Çalışmaya katılan kadınların büyük çoğunluğunun AP yöntemleri ile ilgili bilgi almadığı, bilgi alanların bu bilgiyi en çok, sağlık personelinden ve aynı oranda medyadan aldığı, AP yöntemini en çok kamu kurumlarından temin ettiği belirlenmiştir. Ayrıca kadınların büyük çoğunluğu AP danışmanlık hizmetlerinin önemli ve gerekli

olduğunu, AP danışmanlığı almak istediğini ve buna ihtiyacı olduğu dışunduduğunu ifade etmiştir. Yapılan çalışmalarda kadınların AP yöntemlerine yönelik danışmanlık alma oranlarının %13-68 arasında değiştiği belirtilmekte olup, Karabulutlu ve ark. (2017) Kars'ta yaptıkları çalışmada katılımcıların AP yöntemleri ile ilgili bilgiyi en çok ebe, hemşire ve sağlık memurlarından aldıkları, Gr ve ark. (2017) Gaziantep'te yaptıkları çalışmada kadınların AP yöntemlerine ilişkin bilgi kaynağının Aile Sağlığı Merkezi (ASM) alışanları olduğu, kullandıkları modern yöntemleri en çok sağlık kuruluşlarından, eczanelerden, marketlerden temin ettikleri belirlenmiştir (11,19,20). TNSA (2018) verilerine göre; modern yöntem kullananların %52'sinin kullandıkları yöntemi kamu sektöründen temin ettiği, kadınların %13'ünün televizyondan, %7'sinin gazete, dergi, afiş, bülten veya kitapçık gibi basılı iletişim araçlarından, %4'ünün radyo ve cep telefonu aracılığıyla AP hakkında bilgi aldığı belirtilmiştir (8). Çalışmamızda düşük danışmanlık alma oranının, kadınların eğitim durumu ya da sağlık hizmetlerindeki aksaklıklardan kaynaklanıyor olabileceği gibi bilgiyi medyadan alma oranlarının da yüksek olmasından kaynaklandığı dşnlmektedir. Çalışmamızda kadınların bilgi edinme kaynakları arasında sağlık personeli kadar medyanın da bulunması, günümüzde medyanın etkin kullanıldığının ve kadınların bilgi ihtiyacını medyadan karşıladıklarının bir göstergesidir.

Çalışmaya katılan kadınlar AP sorumluluğunun en çok eşlerin her ikisine verilmesini, AP yöntemlerini erkeğin uygulaması gerektiğini dşnduduğunu belirtmiştir. Tunç (2019) ve Uçtu ve ark. yaptıkları çalışmada, 'kullandığınız AP yöntemine kim karar verdi?' sorusuna kadınların büyük çoğunluğunun "ben ve eşim birlikte karar verdik" cevabı vermişlerdir (10,22). Bulgular çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Çalışmamızda kadınların AP yöntemlerini erkeğin uygulaması ve bu konuda daha çok sorumluluk alması gerektiğini düşünmesi çalışmamızın bu sonucunu etkilediği söylenebilir. Ayrıca erkeğin kullandığı AP yöntemi olan kondomun bulaşıcı enfeksiyonları danlemesi bakımından etkin olduğu için tercih ettikleri söylenebilir. Sağlıklı ve mutlu nesiller yetişmesi için AP yönetimi kararının verilmesinde eşlerin birlikte hareket etmesinemlidir.

Çalışmaya katılan kadınlara, acil AP yöntemleri hakkında bilgi durumu sorulduğunda; kadınların büyük çoğunluğunun yöntemler hakkında bilgisi olmadığı, iki yıldan az aralıklarla gebe kalmanın anne/ocuk sağlığı açısından sakıncası olduğunu ve doğum kontrol yöntemlerinin ücretsiz dağıtılması gerektiğini dşnduduğu saptanmıştır. Tunç (2019) yaptığı çalışmada kadınların acil kontrasepsiyonu bilme oranı %52,2 ve an ve ark. Trabzon'da yaptıklarını çalışmada %36,9 bulunmuştur (10,31). Çalışmamızda acil kontrasepsiyonu bilme oranı literatür verilerinden düşük çıkmıştır. Bu farkın çalışmamızdaki

kadınların çoğunun AP yönelik bilgi ve danışmanlık hizmeti almamış olmasından kaynaklandığı düşünölmekte olup, istenmeyen gebeliklerin oluştuğu durumlarda kadın, aile, toplum ve ülkeye vereceği zararlar nedeniyle, istenmeyen gebeliklerin oluşmaması için kadınlara konu ile ilgili etkin danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, kadınlara bakım ve danışmanlık veren sağlık profesyonellerinde bu konuda farkındalık oluşturulması önem arz etmektedir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmaya 18 yaş altındaki katılımcıların da dahil edilmiş olması ve bu gruptaki kadınların reşit olmaması çalışmanın kısıtlılığı ve sınırlılığı olarak ele alınmaktadır.

5. Sonuç ve Öneriler

Çalışmaya katılan kadınların modern AP yöntemleri kullanım oranlarının düşük olduğu, 15-30 yaş grubunda olan, en az lise mezunu, geniş aile tipine sahip, ilde yaşayan, gelir durum algısı orta/iyi olan, en az 4 gebeliği ve yaşayan çocuğu olan ve planlanmamış gebeliği olmayan kadınların daha çok modern AP yöntemlerini kullandığı, kadınların herhangi bir AP yöntemi kullanmama nedenlerinin; kendisi ve eşinin istememesi, gebe kalmak istemesi/gebe olması, günah olduğunu düşünmesi ya da dini sebepler, infertilite ve menopoz olduğu sonuçlarına ulaşmıştırdır. Bunun yanında kadınların modern AP yöntemlerinden en çok RİA ve kondomu, geleneksel yöntemlerden ise en çok geri çekme yöntemini kullandığı, modern AP yöntemlerini en çok kullanımı kolay ve ekonomik, sağlık personelinin önerisi, yan etkisi az, koruyuculuğu yüksek olduğu için, geleneksel yöntem kullanan kadınların kullanımı kolay, ekonomik ve yan etkisi az olduğu için tercih ettikleri belirlenmiştir. Kadın sağlığı önce aile sonra toplum sağlığı açısından önemlidir. Kadın sağlığı üzerinde etkili olan en önemli faktörler ise istenmeyen gebelikler ve kadınların doğurganlık özellikleridir. Doğurganlık dönemi olan 15–49 yaş grubundaki kadınların, modern AP yöntemlerini bilmeleri ve bu yöntemlere karşı olumlu tutum geliştirmeleri, sağlıklı birey ve toplum oluşmasına katkı sağlayacaktır. AP danışmanlığı verecek olan sağlık personelinin kadınların AP yöntemlerine karşı tutumları konusunda duyarlılıklarının ve farkındalıklarının arttırması, kadınların AP yöntemi kullanma durumları ve nedenlerini sorgulamaları ve AP yöntemi kullanmalarına engel olan eğitim ve bilgi eksikliğinden kaynaklanabilecek durumların önüne geçmeleri, yanlış inanış ve olumsuz tutumlarını düzeltmeleri, bunun yanında toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısının farkında olmaları, AP yöntemi kullanımına engel olan sosyo-demografik özellikleri bilmeleri ve bu özelliklere uygun etkin AP danışmanlığı verilmesi önerilebilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarların herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarların Katkısı

Fikir/Kavram: R. Demir; **Tasarım ve Dizayn:** R. Demir; **Denetleme/ Danışmanlık:** R. Demir; **Kaynaklar:** R. Demir; **Malzemeler:** R. Demir; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** R. Demir; **Analiz ve/veya Yorum:** R. Demir; **Literatür Taraması:** R. Demir; **Yazı Yazan:** R. Demir; **Eleştirel İnceleme:** R. Demir

Araştırma Desteği

Bu araştırma, kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir fon kuruluşundan destek almamıştır.

Bu çalışma “25-28 Nisan 2024 tarihinde 7. Uluslararası Korum Gebelik Doğum ve Lohusalık Kongresinde Özet Metin Bildiri” olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

1. World Health Organization. Family planning and contraception. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/family-planning-contraception>. 2023’te basıldı. 8 Mart 2023’te erişildi.
2. United Nations New York. World contraceptive use. <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/dataset/contraception/wcu2017.asp> 2017’de basıldı. 10 Nisan 2023’te erişildi.
3. Richardson E, Allison KR, Gesink D, Berry A. Barriers to accessing and using contraception in highland Guatemala: the development of a family planning self-efficacy scale. *Open Access Journal of Contraception*. 2016;7:77-87.
4. Egelioglu Cetişli N, Kahveci M, Işık S, Hacılar A. Kadınların postpartum kontraseptif tercihleri ve tutumları. *Journal of Academic Research in Nursing*. 2020;6(1):67-72.
5. Semachew Kasa A, Tarekegn M, Embiale N. Knowledge, attitude and practice towards family planning among reproductive age women in a resource limited settings of Northwest Ethiopia. *BMC Research Notes*. 2018;11(1):577.
6. Dönmez S, Gümüşsoy S, Koçak SH. Views of Turkish and Syrian refugee women who are from two different cultures on tubal ligation. *Ankara Medical Journal*. 2020;(2):298-314.
7. Gavas E, İnal S. Türkiye’de kadınların aile planlaması yöntemleri kullanma durumları ve tutumları: Sistemik derleme. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*. 2019;(2):37-43
8. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2018 Ana Raporu. Erişim linki: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TN_SA2018_ana_Rapor.pdf Mart 2023’te erişildi.
9. Podolskyi V, Gemzell-Danielsson K, Marions L. Contraceptive experience and perception, a survey among Ukrainian women. *BMC Women’s Health*. 2018;18(1):159-69.
10. Tunç A. Edirne il merkezindeki aile sağlığı merkezlerine kayıtlı 15-49 yaş arası kadınların aile planlaması ile ilgili bilgi, tutum ve davranışları. T.C. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi, Edirne, 2019.
11. Radovich E, Dennis ML, Barasa E, Cavallaro FL, Wong KL, Borghi J, et al. Who pays and how much? A cross-sectional study of out-of-pocket payment for modern contraception in Kenya. *BMJ Open*. 2019;9(2):e022414.

12. Alan Dikmen H, Cankaya S, Dereli Yılmaz S. The attitudes of refugee women in Turkey towards family planning. *Public Health Nursing*. 2019;36(1):45–52.
13. Pazol K, Zapata LB, Dehlendorf C, Malcolm NM, Rosmarin RB, Frederiksen BN. Impact of contraceptive education on knowledge and decision making: An updated systematic review. *Am J Prev Med*. 2018;55(5):703-15.
14. Ataullahjan A, Mumtaz Z, Vallianatos H. Family planning, Islam and sin: Understandings of moral actions in Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Social Science & Medicine*. 2019;230:49–56.
15. Aydın Avcı I, Cavusoglu F, Aydın M, Altay B. Attitude and practice of family planning methods among Roma women living in northern Turkey. *International Journal of Nursing Sciences*. 2018;5(1):33-8.
16. Wani RT, Rashid I, Nabi SS, Dar H. Knowledge, attitude, and practice of family planning services among healthcare workers in Kashmir- a cross-sectional study. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2019;8(4):1319-25.
17. Azmat SK, Ali M, Ishaque M, Mustafa G, Hameed W, Khan OF, et al. Assessing predictors of contraceptive use and demand for family planning services in underserved areas of Punjab province in Pakistan: results of a cross-sectional baseline survey. *Reproductive Health*. 2015;2:25.
18. Çıtak Bilgin N, Tokur Kesgin M. Kanatlı sektöründe çalışan kadınların aile planlaması ve acil kontrasepsiyona ilişkin bilgi ve tutumlarının belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;29(2):123-32.
19. Gür F, Sohbet R. Gaziantep ilinde el beceri kurslarına gelen kadınların aile planlamasına yönelik, bilgi tutum ve davranışları. *Medical Sciences*. 2017;12(1):10-21.
20. Karabulutlu Ö, Ersöz B. Kars ili, Susuz ilçe merkezine bağlı aile planlaması yöntemi kullanan 15- 49 yaş grubu evli kadınlarda kullanılan yöntem ve yöntem seçimini etkileyen faktörler. *Caucasian Journal of Science*. 2017;4(1):26-44.
21. Khaleghinezhad K, Kariman N, Nahidi F, Ebadi A, Nasiri M. Evaluation of reproductive health status among women referring to rural healthcare centers in Neyshabur (Iran) in 2017. *Electronic physician*. 2018;10(4):6640-6.
22. Uçtu K.A, Karakoç H, Özerdoğan N. Evlendirme dairesine başvuran kadınların aile planlaması yöntem kullanımını ve hizmet alımına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 2018;7(1):12-21.
23. Çubukçu M. Samsun ili 15-49 yaş grubu kadınların aile planlaması yöntemlerini kullanım dağılımı. *Ankara Medical Journal*. 2018;18(2):207-214.
24. Nazik F, Mumcu Ş, Sönmez M, Yılmaz AN, Doğan Yüksekol Ö. 15-49 Yaş evli kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2021;4(3):326-36. doi: 10.38108/ouhcd.881578
25. Pazol K, Zapata LB, Dehlendorf C, Malcolm NM, Rosmarin RB, Frederiksen BN. Impact of contraceptive education on knowledge and decision making: An updated systematic review. *Am J Prev Med*. 2018;55(5):703-15.
26. Rezk M, Elshamy E, Shaheen AE, Shawky M, Marawan H. Effects of a levonorgestrel intrauterine system versus a copper intrauterine device on menstrual changes and uterine artery Doppler. *Int J Gynecol Obstet*. 2019;145(1):18-22.
27. Staveteig S. Fear, opposition, ambivalence, and omission: Results from a follow-up study on unmet need for family planning in Ghana. *PloS One*. 2017;12(7):e0182076.
28. Karaçalı M, Özdemir R. Karabük ilinde 15-49 yaş grubu evli kadınların aile planlaması hizmetlerine erişimini etkileyen faktörler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*. 2018;16(2):131-45.
29. Sultan S, Ali MM, Bardai SS, Kanpurwala MA, Punjwani FS. Knowledge, attitude, and practice of family planning methods among married men and women. *Journal of Women's Health*. 2018;7:3.
30. Radovich E, Dennis ML, Barasa E, Cavallaro FL, Wong KL, Borghi J, et al. Who pays and how much? A cross-sectional study of out-of-pocket payment for modern contraception in Kenya. *BMJ Open*. 2019;9(2):e022414.
31. Çan G, Geçer N, Üçüncü ŞY, Topbaş M, Beyhun NE, Bulut B. Kadınların acil kontrasepsiyon farkındalığına etki eden faktörler. *TAF Prev Med Bull*. 2015;14(2):101-06.

32. Alan Dikmen H, Cankaya S, Dereli Yilmaz S. The attitudes of refugee women in Turkey towards family planning. *Public Health Nursing (Boston, Mass.)*. 2019;36(1):45–52.
33. Ataullahjan A, Mumtaz Z, Vallianatos H. Family planning, Islam and sin: Understandings of moral actions in Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Social Science*. 2019;230:49–56.
34. Semachew Kasa A, Tarekegn M, Embiale N. Knowledge, attitude and practice towards family planning among reproductive age women in a resource limited settings of Northwest Ethiopia. *BMC Research Notes*.2018;11(1):577.
35. Wani RT, Rashid I, Nabi SS, Dar H. Knowledge, attitude, and practice of family planning services among healthcare workers in Kashmir- a crosssectional study. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2019;8(4):1319-1325.

